

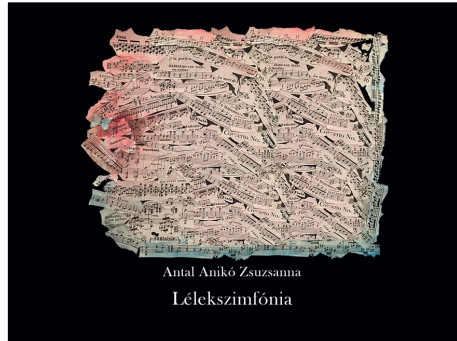
Zeneként áradó szavak

Antal Anikó könyvéről

Antal Anikó Zsuzsanna versei „veszélyes” versek. Veszélyesek olyan értelemben, hogy azonnal hálójukba kerítik az olvasót, aki ha nem vigyáz, csakhamar a művek nyelvén gondolkodik, érez. Mindez pedig a hangvételnek köszönhető. Egy szövegben először a hangvétel érinti meg az olvasót. A kitartóan beszélő hang, amely továbbkísér az immár ismerőssé vált beszédfolyamban. A hang több, mint a téma, több mint a nézőpont. Több annál, hogy mi látszik, hogy a dolgok milyen szemszögből látszanak. Szempontot bármikor válthat egy szöveg – noha ez a játékszabály része –, de a hang, jó esetben, ugyanaz marad.

A kötet verseiben ez a szuverén hang a megkapó, amelyet nemes melankólia színez zsongítóan mély, moll hangneművé. Utóbbi viszont korántsem „csak” metafora. A versek témája sok esetben a zene, ráadásul a kötet szerkezete, a ciklusokként való felosztás is zenei témákra van felfűzve.

Az első, *Andante cantabile* címmel el látott ciklus darabjai húek maradnak az egység címéhez, mivel mind az öt vers alaphelyzete a csendes szemlélődés. Egy olyan, a dolgok mélyére vetülő tekintettel pásztáz a beszélő, amely a tenger háborgásában meglátja az ellentétek kiegyenlítő rendjét, a vonzást és taszítást, ölelést, elengedést, sírást és éneklést (*Sirályok*). Vajon nem a zene lényegére vezet mindez, az ellenpont technikájára?

A csendes szemlélődés azonban nem áll ellentétben a mozgással. A szemlélődő alaphelyzet, mint amiből kiindul az áradó-hömpölygő versbeszéd, a kötet alaptónusa is. Egy olyan hangoltság, amely a dolgok, az apró tárgyak lelkét engedi látni, hallani a különös, mély csendeket, az idő suhanását. Egy ilyen elkapott pillanat a *Lábnymok* című szövegben az, amikor a beszélő ablakból nézi a hóesést. Hétköznapiak tűnő helyzet, ámbár a mű, ahogy megteremti a látványt, kivételes, ünnepi pillanatként láttatja. A kint és bent egyszerre, a szemlélődő és a látvány együttesének határhelyzete – nem más, mint maga a vers, ahogy írja önmagát.

A kötet verseinek a zene mellett legalább annyira a kép is szervezőelve. Ilyen kép az arc a tükörben, amikor a látvány nem az önreflexió tere, hanem nyírségi tájkép és „óceánon túl emelt törékeny katedrális” (*Őszi szonáta négy képre*). A *Dallam falevelekre szín és dallam teljes összhangja*, ámbár az olvasó számára

nem annyira a téma, inkább a versdallam az, ami szín és hang harmóniáját megteremti. A disszonáns hang, a megakadt verkli egy Chopin-keringővel a múlt gúzsba kötő erejeként szintén hatásos, de versként a „lezárt kisajtókként / hunyják le szemüket a tegnapiok” kép teszi igazán meggyőzővé.

A második, *Tempo andante ma rubato* címmel ellátott ciklusban a múlt hangja szintén jellegadó motívum: „Aranyló napsugarak mint tegnapiok / múlt prizmáján játszó üveghangok”: a dolgok együttlátása, a komplexitásban való egység az, ami megfogja az olvasót az Üveghangokban. Azonban a múltba záródó titkok, amiről egy-egy kép árulkozik, talán még hangsúlyosabb a ciklus verseiben. A *Rózsát mosolygó* című vers nagymama-portréja egy elkapott beszédes pillanattól bontakozik ki. A könnyes óévbúcsúztatás az ablaknál maga a titok, amely azonban a rózsát mosolygás népmesei, balladai képében oldódik fel. A képek vigasztaló ereje különösen erős a *Festeni a hazugságot* című versben, amelyben a bántalmazás lila foltja és az akvarellfesték játszik egymásba. A papír: „fehér végtelen”-jében – a színék végre nem fájnak, és az ecset szárnyává válhat.

Az Arnyékszínház – amely tömörségét tekintve a kötet egyik legjobb verse – plasztikus képekben jeleníti meg emlékeket egy arnyékszínház kellékeiként „önmagam magányos / theatrum mundi-ja / tükörben játszó / álarc nélküli szerepek”. Erre rímel rá a *Camera obscura* sodró ereje, amikor a hétköznapi tevékenységek fordulnak át a zárlatban a fény teljességet teremtő aktusába. A verskezdetre („Esőfelhőkből formált doboz a világ. / Fényét vesztett camera obscura”) váratlan, ugyanakkor hatásosan felel a

zárlat: „talán egy gyertyát kellene gyújtani, /s lenni maga a láng.”

A harmadik, a *Vivacissimo* című, élénkséget, gyorsaságot ígérő egységben nem csalódunk, ugyanis a színék és azok mozgásai valóban élénkséggel töltik fel a ciklust. Már a Chagall-mottó is reményt sugall: „Az életben, csakúgy, mint a palletán, egyetlen szín van, ami értelmet ad a létezésnek: a szeretet színe.”

Párizsban, a fény és a szín városában tett barangolások, a megbékélés vigaszával vonják be a ciklust, ezáltal a teljes kötetet is. Az egymásba kúszó, egymást folytató szonettek koszorúként, vagy stílszerűbben szólva, egy francia gótikus katedrális színekben vibráló, máskor opálosan fénylő rózsablaalaként állnak előttünk.

Három jól megszerkesztett, tömör vers sorakozik még itt. A *Tűz* és a *Kalligráfia* szuggesztív képeiben az ellentétek átfordulása, továbbá az én, a beszélő személy elevenessége vibrál. A *Csönd-rondó* címűben a vallomásosság hanghordozásán belül („nincs mit mondanom”) újra előtűnik a szín és hang egymásba oldódása: „hajnaltájt a csöndet díszítem / apróságokból szövök a / félhomályba napfényt”.

A záró, negyedik *Moderato maestoso* címmel ellátott részben az olvasó mérsékeltséget, ezzel ünnepélyességet vár – habár a teljes kötetben jelen van egyfajta szűrt, ünnepi fény. Az érett vörös ragyogású *Impromptu* Sibelius-élménye a vers egyik részével jól összefoglalható: „valami ősi káoszából / faragott szépség.” Antal Anikó Zsuzsanna nagyon ért ahhoz, hogy a szavakkal igencsak megfoghatatlan zenét a szó médiumába ültesse. A *Claire de lune* sejtelmessége ugyanúgy szavakkal is visszaköszön anélkül, hogy a

zenei élmény valamilyen erőltetett fordítása lenne.

Négy líraian vallomásos, fájdalmas hangvételű vers sorjázik még a kötetben, az idő és a múlt fájdalmának sejtelmesen áttetsző üvegablakaként. „Rendezgetem önnön mindenségemet” – beszédes, kissé József Attilát idéző ez a sor a *Kék időben*. Külön említést érdemel, mint a kötet egyik színfoltja a *Köldökszínór*, amely a mai modern élet ellentmondásait „verseli meg”. Kesernyész, illúziótlan, de a mindennapi valóságra jól átírható a zárlat: „összeköt az / egyetemes világháló / egy éterben lebegő / köldökszínór / ne sírj / a virtuális valóságban / magadhoz ölelheted / az elektromosságból szőtt/ illúziót”.

A könyv utolsó darabjának, a *Corona fermata* címűnek következő néhány

sora akár az egész gyűjtemény mottója is lehetne: „Az örökkévalóság dallamának egy/néma és hosszan elnyújtott pillanata, / ami egy apró virágcserepben is elfér”. Hiszen a kötet csodája nem más, mint a zene és a szín a vers egy-egy apró virágcserepében.

A műegészről szólva mindenképp említést érdemel a szerző által tervezett kötetborító. A címdalton megjelenő kottamontázst szemlélve a zene nyomtatott szöveggént, egyfajta „kottaversként” áll előttünk – zene és vers összhangjának bizonyítékaként.

ANTAL ANIKÓ ZSUZSANNA: Lélekszímónia. Toronto, 2021. Corvina Publications Inc., 51 p.

LAKATOS-FLEISZ KATALIN

Szerzőink

Dr. Antal Balázs PhD – költő, író, irodalomtörténész, Nyíregyháza

Dr. Bene János PhD – történész, címzetes múzeumigazgató, Nyíregyháza

Béres Tamás – író, Nyíregyháza

Csabai László – író, Nyíregyháza

Dr. Galambos Sándor – főlevéltáros, Nyíregyháza

Gerliczki András – középiskolai tanár, Nyíregyháza

Dr. Karádi Zsolt PhD – főiskolai tanár, Nyíregyháza

Dr. Kührner Éva PhD – történész, könyvtárigazgató, Nyíregyháza

Dr. Lajtos Nóra PhD – költő, irodalomtörténész, Debrecen

Dr. Lakatos-Fleisz Katalin PhD – irodalomtörténész, kritikus, Kolozsvár

Marczinkó István – ny. pedagógus, Kisvárda

Marik Sándor – újságíró, Budapest

Oláh András – költő, Mátészalka

Prof. dr. Perjés István – intézetigazgató egyetemi tanár, Veszprém

Tóth Livia DLA – textilművész, főiskolai adjunktus, Nyíregyháza

Prof. dr. Viga Gyula – etnográfus, ny. egyetemi tanár, Miskolc

500 FT

TÓTH MAGDOLNA KÓRUS CÍMŰ KOMPOZÍCIÓJÁNAK RÉSZLETE

E számunk megjelenését támogatta:

nka
Nemzeti Kulturális Alap